

Антикризисен фонд на ЕС и възможностите за България

Лидерите на Европейския съюз се договориха на среща в Брюксел през месец март, да увеличат двойно антикризисния фонд за страните-членки, изпитващи затруднения. Така общата сума възлезе на 50 млрд. евро. Освен това ЕС добави 75 млрд. евро под формата на кредити за Международния валутен фонд, който също подпомага страни в Европа. Сумата е приносът на Европейския съюз за удвояването на финансовите ресурси на фонда от всички страни, участващи в него, от 250 до 500 милиарда долара, след като първо Япония обеща да даде 100 милиарда долара. В същото време лидерите на 27-те страни отхвърлиха американския натиск да увеличат правителствените пакети за стимулиране на икономиката. Причината е, че те първо искат да видят ефекта от досегашните мерки и да спазват фискалната консервативност, изисквана и от рамките на еврозоната.

Парите от неизползваните средства от бюджета на ЕС в размер на 5 милиарда евро вече няколко месеца намират приложение за създаване на високоскоростна интернет инфраструктура, въвеждане в експлоатация на алтернативни енергийни източници и изграждане на връзки между енергийните мрежи на страните членки. Инициатор на идеята за целевото използване на 5-те милиарда евро бе председателят на Европейската комисия Жозе Барозу. На същата среща на високо равнище на страните от ЕС бе одобрен и списък на приоритетните проекти в сферата на енергийната инфраструктура. В него е включен и проектът "Набуко" за пренос на природен газ от района на Каспийско море до Европа, който заобикаля територията на Русия.

Няколко месеца по-късно, през септември месец, и у нас бе гласуван дългосрочният пакет с мерки на кабинета за излизане от кризата. Антикризисната програма се обсъди и в рамките на Националния съвет за тристранно сътрудничество, където синдикати и работодателски организации имаха възможност да изкажат последни възражения. Най-спешните мерки, които бяха обявени, са ускорено възстановяване на ДДС и съкращаването на държавната администрация. Освен това бе решено там, където се изисква промяна в законодателството, тя да стане факт до края на годината. Друга идея на бизнеса и профсъюзите бе да се създаде единна национална информационна система за търсене и предлагане на работа към Агенцията по заетостта. Целта е в нея да се публикуват данни за свободните работни места, както и образованието и стажа на безработните, за да може фирмите да намират по-лесно необходимите им кадри. Социалните партньори постигнаха съгласие и по предложението максималното обезщетение за служителите при фалит на предприятие да се увеличи от сегашните 600 лв. на 720 лв., за да се постигнат по-голяма защитеност и сигурност на работниците. Друга мярка е максималното ограничаване на вноса на работници от страни извън Европейския съюз. Този въпрос вече беше обсъден от съвета за насърчаване на заетостта, а министерството на труда предложи необходимите промени в наредбата за наемане на чужденци. Сред одобрените мерки е и увеличаването на минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица от 260 лв. на 420 лв. Целта е да се увеличат постъпленията от осигуровки в бюджета на Националния осигурителен институт.

Два дни преди гласуването на плана, с предложения за политика срещу кризата излязоха и учени от Икономическия институт към БАН. В доклад, направен по поръчка на президента Георги Първанов, бе предложена тотална промяна на политиката по облагане на личните доходи. Конкретно идеите на авторите на доклада, сред които са ст. н. с. д-р Митко Димитров, проф. д-р Гарабед Минасян, доц. д-р Стоян Александров, включват отпадане на плоския данък, необлагаем минимум за месечни доходи до 1000 лв. и ставка от 20% за най-високите доходи. В документа се предлагаше още и ревизия на Наредба №9 на БНБ, която касае класификацията на кредитите и провизирането на лошите заеми. В същото време икономистите поискаха да се отмени държавната гаранция върху промоционалните влогове и депозити, като успоредно с това се въведе 100-процентова държавна гаранция за всички останали влогове и депозити независимо от техния размер. Финансовият министър Симеон Дянков определи идеята за отмяна на плоския данък като "малоумна". "Плоският данък е доказал полезността си за България, а в условия на криза заиграване с данъчната политика е направо опасно", допълни министърът. Макроикономисти тогава също коментираха, че експертите на президента застъпват напълно лява политика, която, ако бъде приета, ще изтрие години на постижения. Според тях държавна намеса и натиск над банките са опасни и може да окажат дългосрочни вреди за българската икономика.

Според есенната прогноза на Комисията икономиката на ЕС ще излезе от рецесията през втората половина на тази година, което всъщност се оправда. Очаква се постепенно възстановяване, като се предвижда БВП да нарасне с $\frac{3}{4}$ % през 2010 г. и с около $1\frac{1}{2}$ % през 2011 г. Съживяването на икономическата активност в краткосрочен план се дължи на подобряване на конюнктурата в световен мащаб и на финансовите условия, както и на значителните мерки, предприети в областта на фискалната и паричната политики. Очаква се и определени фактори да ограничат частното търсене, като по този начин отслабят процеса на възстановяване. По-специално не се очаква подобрене на условията на пазара на труда, като процентът на безработица в ЕС се предвижда да достигне $10\frac{1}{4}$ %. Публичният дефицит също се очаква да достигне $7\frac{1}{2}$ % от БВП през 2010 г., като през 2011 г. ще отбележи лек спад вследствие на съживяването на икономиката и постепенното премахване на временните мерки, отчитат експертите.

„Икономиката на ЕС излезе от рецесията благодарение на амбициозните мерки, предприети от правителствата, централните банки и Европейския съюз, които не само предотвратиха системен срив на икономиката, но и дадоха начален тласък на възстановяването. Въпреки това пътят напред е изпълнен с предизвикателства. За да се поддържа положителния импулс и да се подкрепи устойчивостта на възстановяването, от особено значение е всички обявени мерки да бъдат изцяло приложени, а оздравяването на банковия сектор да бъде доведено до край. Трябва също така да се гледа повече в средносрочен план и да се помисли как по най-добър начин да бъдат преодолені неблагоприятните последици от кризата върху пазара на труда, публичните финанси и потенциалния растеж”, заяви Хоакин Алмуния, комисар по икономическите и финансови въпроси.

След като претърпя най-тежката, най-продължителната и най-широкообхватната рецесия в своята история, икономиката на ЕС достигна точката на обрат, твърдят специалистите. През последните месеци бе отчетено значително подобрение на състоянието на икономиката и на финансовите условия, главно в резултат на предприетите безпрецедентни мерки в областта на фискалната и паричната политики. Няколко финансови показателя достигнаха нивата си от периода преди започването на кризата, като в същото време се забелязва възстановяване на доверието. Перспективите за глобален растеж и търговия също са по-оптимистични, особено в нововъзникващите пазарни икономики. Въз основа на тези тенденции и предвид положителната корекция на запасите, растежът на БВП в ЕС и в еврозоната се очаква отново да достигне положителни стойности през втората половина на тази година.

Подобрените краткосрочни перспективи в ЕС и в света се дължат отчасти на временни фактори. Въздействието на тези временни фактори постепенно ще отслабва през 2010 г., като това вероятно ще доведе до временно забавяне на растежа на глобалната икономическа активност, отчитат специалистите. Следователно се очаква растежът на износа в ЕС да се стабилизира едва донякъде в рамките на прогнозния период. Вътрешното търсене също е изправено пред определен брой пречки. Инвестициите не се очаква да се възстановят преди 2011 г. предвид ниската степен на използване на производствените мощности, перспективите за относително слабо търсене, по-малките печалби и все още умерения растеж на кредитирането. Въпреки че по време на рецесията частното потребление на няколко пъти имаше функцията на стабилизиращ фактор, в бъдеще се очаква разходите да бъдат ограничени от нуждата от намаляване на дълговете на домакинствата и от песимистичните перспективи на пазара на труда. Допълнителен ограничаващ фактор е очакваното негативно въздействие на финансовата криза върху потенциалното производство. Така след първоначално нарастване се предвижда известно забавяне на растежа на БВП в ЕС и в еврозоната, като през втората половина на 2010 г. и след това отново се очаква ускорение.

В същото време експертите очакват инфлацията в ЕС и в еврозоната да се повиши малко над сегашното много ниско равнище, но да остане в ниски граници през прогнозния период. Докато растящите цени на суровините вероятно ще окажат натиск за повишаване на инфлацията, значителният неизползван капацитет в икономиката и слабият растеж на заплатите ще го ограничават.

Перспективите за икономиката на ЕС в процеса на излизане от рецесията са несигурни и са изложени на значителни, но като цяло балансирани рискове. Възстановяването може да надхвърли очакванията, ако политическите мерки са по-ефективни отколкото се предвижда по отношение на възстановяването на стабилността на финансовия сектор и увеличаването на доверието или при наличието на по-значителен подем на глобалното търсене, категорични са икономистите. От друга страна, въздействието на неблагоприятните условия на пазара на труда и на ограниченията върху инвестициите може да се окаже по-силно от очакваното. Освен това, ако банките не успеят да оздравят

балансите си, банковият сектор може и да не бъде способен да осигури достатъчно подкрепа за възстановяването.